

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

การใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในอำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร
Farmer Registration Database Utilization in Phon Na Kaeo District of Sakon Nakhon Province

เตชินท์ พลอยวิเลิศ (Techin Ploywilert)¹ สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)² นาริรัตน์ สี่ระสาร (Nareerut Seerasam)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน 3) สภาพการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร 4) ความต้องการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ประจำปี 2566 จำนวน 8,217 ราย และหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สำหรับหน่วยงานเก็บข้อมูลจากทุกแห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรอายุเฉลี่ย 55.43 ปี ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ทั้งหมด ประกอบอาชีพทำนา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.24 ไร่ 2) หน่วยงานที่ทำการศึกษประกอบด้วย 16 หน่วยงาน ปฏิบัติภารกิจตามพันธกิจขององค์กร รวมถึงการวางแผนและดำเนินงานตามแผนพัฒนาอำเภอ 3) เกษตรกรทั้งหมดหมดใช้ข้อมูลประวัติส่วนตัวของเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ขอรับบริการด้วยตนเอง ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ ภาพรวมเกษตรกรพึงพอใจต่อการประชาสัมพันธ์การขอรับบริการ และการให้บริการของหน่วยงานในระดับมาก สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ประมาณ 2 ใน 3 มีการใช้ข้อมูล กิจกรรมการเกษตรโดยใช้ข้อมูลเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนา และขอรับบริการข้อมูลด้วยตนเอง ในภาพรวมหน่วยงานพึงพอใจต่อการให้บริการอยู่ในระดับมาก 4) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกรโดยขอรับบริการผ่านตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอ สำหรับหน่วยงานมีความต้องการใช้งานข้อมูลกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร โดยการขอรับบริการผ่านระบบออนไลน์ 5) เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนขอรับข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ สำหรับหน่วยงานมีปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการการขอรับข้อมูล และมีหลายขั้นตอนและล่าช้า ทั้งเกษตรกรและหน่วยงานให้ข้อเสนอแนะทางการใช้ประโยชน์ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์หลักให้ชัดเจน การกำหนดการใช้ประโยชน์ของหน่วยงานของรัฐ เกษตรกร รัฐวิสาหกิจ และเกษตรกร และภาคเอกชน ตามลำดับ

คำสำคัญ ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร การใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kuktikwitan17@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช nareerut.see@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic personal and socio-economic situations of farmers, (2) general information of administrative agencies, (3) situations of farmer registration database utilization, (4) needs in farmer registration database utilization, and (5) problems and suggestion of farmer registration database utilization. This was a survey research, the population consisted of 8,217 registered farmers by the year 2023 and 16 administrative agencies in Phon Na Kaeo District of Sakon Nakhon Province. The sample of farmers was calculated by using Taro Yamane's formula with an error level of 0.07 accounting for 200 farmers. The data were collected by two structural interview questionnaires from the sample of farmers by simple random sampling method and the representative of all administrative agencies. The statistics were used to determine frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum values, and ranking. The research findings showed that (1) the farmers had an average age of 55.43 years and finished primary education. Most of them didn't hold any social positions and all of them were farmer with 15.24 rai of rice farming area. (2) The administrative agencies in this study consisted of 16 agencies performing organization responsibilities, planning and operating activities based on the district plan, (3) All of them had used their own personal data, the objective of data utilization for participating in the government project. Most of them received the data by themselves at the district agricultural extension office. In general, they rated at high level for the satisfaction of public relations and services of the agency. About two-thirds of administrative agencies received agricultural activity data for references of development project or plan. They received data by themselves at the district agricultural extension office and indicated at high level for the service. (4) The farmers would like to receive their personal data by service via the representative of district extension office, while administrative agencies stated their needs in agricultural activity data service via online system. (5) Most farmers had lack of knowledge in online service system, while administrative agencies had problems of communication, complicate and delay service process. Both farmers and administrative agencies suggested that the guideline for farmer registration database utilization should state clearly main objective, data utilization by government agency, farmer, state enterprise, and private agency respectively.

Keywords: Farmer registration database, Farmer data utilization, Administrative agency involving farmer

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการรับขึ้นทะเบียนเกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูกพืช ทำไร่นาสวนผสม ทำนาเกลือ และเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ จากเกษตรกรที่ทำการเกษตร เพื่อต้องการทราบสถานการณ์การเพาะปลูกของเกษตรกร ประเมินการผลิตที่จะออกสู่ตลาดในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง โดยเกษตรกรจะต้องเป็นผู้แจ้งขึ้นทะเบียนเมื่อทำการเพาะปลูกแล้ว ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและประมวลผลมาจัดพิมพ์ลงในสมุดทะเบียนเกษตรกรสามารถใช้ยืนยันตัวตนของเกษตรกร และใช้ประกอบในการเข้าร่วมโครงการ หรือมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยพิบัติด้านพืช โครงการประกันภัยข้าวนาปี โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลายฤดูนาปรัง โครงการสนับสนุนต้นทุนการผลิตให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี โครงการประกันรายได้พืชเศรษฐกิจ เป็นต้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566, น.15-17) กรณีที่สมุดทะเบียนเกษตรกรไม่เพียงพอ สามารถออกใบรายงานผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรให้เกษตรกรแทนได้ เพื่อเป็นหลักฐานว่า เกษตรกรได้แจ้งข้อมูลขึ้นทะเบียนเกษตรกร ไม่ได้เป็นการรับรองการทำกิจกรรมการเกษตร รับรองผลผลิต หรือรับรองการใช้ประโยชน์ที่ดิน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566, น.46)

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ในปี 2565 ของสำนักงานเกษตรอำเภอโพธารามแก้ว ซึ่งเป็นหน่วยงานได้รับมอบหมายจากนายทะเบียนทำหน้าที่รับขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอโพธารามแก้ว ปรากฏข้อมูลการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร(ตามที่ดัดแปลง) ทั้งสิ้น 8,217 ครัวเรือน จำนวน 26,088 แปลง เนื้อที่รวม 167,223 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและประมวลผลแล้ว มีการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชน โดยมีสภาพการใช้ข้อมูล ความต้องการใช้ข้อมูล ช่องทาง และปัญหาการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรที่แตกต่างกัน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสำคัญในการศึกษาการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ในอำเภอโพธารามแก้ว จังหวัดสุพรรณบุรี โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ ความต้องการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน และพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรด้านการบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ตอบสนองให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และความต้องการใช้งานข้อมูล รวมถึงสามารถขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ
3. เพื่อศึกษาความต้องการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1.1 เกษตรกรอำเภอโพธารนแก้ว จังหวัดสกลนคร ผู้ขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร (ตามสถานที่ขึ้นทะเบียน) ประจำปี 2566 จำนวน 8,217 ราย ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณโดยวิธีของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากรายชื่อของเกษตรกรแต่ละตำบลตามสัดส่วน

1.2 หน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอโพธารนแก้ว ซึ่งทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมด จำนวน 16 หน่วยงาน

2. เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยลักษณะคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกษตรกร และแบบสัมภาษณ์หน่วยงาน โดยโครงสร้างแบ่งเป็น 4 ตอนคล้าย ๆ กัน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร หรือข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน ตอนที่ 2 การใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ตอนที่ 3 ความต้องการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลเกษตรกร และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมใช้ข้อมูลจากฐานทะเบียนเกษตรกร โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน 30 ราย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ความเชื่อมั่นของความพึงพอใจต่อการได้รับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เท่ากับ 0.844 ความต้องการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เท่ากับ 0.905 แนวทางการขอรับบริการข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เท่ากับ 0.806 ปัญหาเกี่ยวกับการในการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เท่ากับ 0.869 และข้อเสนอแนะทางการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เท่ากับ 0.848

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้ง 16 หน่วยงาน ตามแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่นจากเกษตรกร ในอำเภอโพธารนแก้ว จังหวัดสกลนคร ตั้งแต่วันที่ 5 พฤษภาคม – 31 กรกฎาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ร้อยละ 67.0 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.43 ปี ร้อยละ 52.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 78.5 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ทั้งหมด เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธ.ก.ส. และประกอบอาชีพทำนา โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 17.30 ไร่ ส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.24 ไร่ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 45,420.00 บาทต่อปี รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 32,860.00 บาทต่อปี และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 12,560.00 บาทต่อปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.0 ใช้ทุนของตนเองในการทำการเกษตร

2. สภาพการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงาน แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 ประเภทของการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร การใช้งานของข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยเกษตรกร มีการใช้งานข้อมูลประวัติส่วนตัวเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 99.0) รองลงมา มีการใช้งานข้อมูลประวัติการถือ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ครองที่ดินทำการเกษตร (ร้อยละ 58.5) ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนเกษตรกร (ร้อยละ 50.5) ข้อมูลกิจกรรมการเกษตร (ร้อยละ 50.0) และข้อมูลการเข้าร่วมโครงการภาครัฐน้อยที่สุด (ร้อยละ 3.5) ส่วนหน่วยงาน มีการใช้งานข้อมูลกิจกรรมการเกษตรมากที่สุด (ร้อยละ 62.5) รองลงมาใช้ข้อมูลประวัติการถือครองที่ดินทำการเกษตร (ร้อยละ 37.5) ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรและข้อมูลการเข้าร่วมโครงการภาครัฐเท่ากัน 2 ประเภท (ร้อยละ 31.2) และข้อมูลประวัติส่วนตัวเกษตรกรน้อยที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบประเภทของการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงาน

รายการ	เกษตรกร*		หน่วยงาน *	
	ร้อยละ	อันดับ	ร้อยละ	อันดับ
ประเภทของการใช้งานข้อมูล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
ข้อมูลประวัติส่วนตัวเกษตรกร	99.0	1	18.8	5
ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนเกษตรกร	50.5	3	31.2	3
ข้อมูลประวัติการถือครองที่ดินทำการเกษตร	58.5	2	37.5	2
ข้อมูลกิจกรรมการเกษตร	50.0	4	62.5	1
ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการภาครัฐ	3.5	5	31.2	3

หมายเหตุ เกษตรกร (n = 200) และหน่วยงาน (N = 16)

2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูล วัตถุประสงค์ของการใช้งานที่แตกต่างกัน โดยเกษตรกรมีวัตถุประสงค์การใช้งานข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาครัฐมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) และหน่วยงานมีวัตถุประสงค์การใช้งานข้อมูลใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนามากที่สุด (ร้อยละ 62.5)

ตารางที่ 2 วัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกร

			n = 200
รายการ	จำนวน	ร้อยละ	
วัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
ใช้เป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาครัฐ	200	100.0	
ใช้เป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ	51	12.0	
ใช้เป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาคประชาชน	24	12.0	
ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอสินเชื่อ	21	10.5	
ใช้เป็นหลักฐานประกอบการสมัครงาน	10	5.0	
ใช้เป็นหลักฐานในการค้าประกัน	10	5.0	
ใช้เป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาคเอกชน	9	4.5	

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 3 วัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของหน่วยงาน

N = 16

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนา	10	62.5
ใช้เป็นหลักฐานประกอบการอนุมัติโครงการ	6	37.5
ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการจัดเก็บภาษีหรือค่าบริการ	3	18.8
ใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาการรับสมัครงาน	1	6.2

2.3 ช่องทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ส่วนใหญ่มีการขอรับบริการด้วยตนเอง ณ สำนักงานเกษตรอำเภอโพธารามแก้ว เหมือนกันทั้งเกษตรกร (ร้อยละ 86.0) และหน่วยงาน (ร้อยละ 68.8) ซึ่งถือเป็นช่องทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในรูปแบบออฟไลน์

2.4 ความพึงพอใจต่อการได้รับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เหมือนกันทั้งเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.82) และหน่วยงาน (ค่าเฉลี่ย 3.92) โดยมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของหน่วยงานมากที่สุด ในประเด็น เจ้าหน้าที่ซึ่งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเจ้าหน้าที่ซึ่งให้ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน ตามความต้องการ

3. ความต้องการและแนวทางการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

3.1 ความต้องการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมมีความต้องการในระดับมากที่สุด เกษตรกรและหน่วยงาน โดยเกษตรกรมีความต้องการใช้งานข้อมูลมากที่สุด คือ ข้อมูลประวัติส่วนตัวเกษตรกรของเกษตรกร มีความต้องการใช้งานในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากความต้องการใช้งานข้อมูลของหน่วยงาน ที่มีความต้องการใช้งานข้อมูลมากที่สุด คือ ข้อมูลกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร มีความต้องการใช้งานในระดับมากที่สุด

3.2 แนวทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมมีความต้องการแนวทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลในระดับมากเหมือนกันทั้งเกษตรกรและหน่วยงาน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในรูปแบบออฟไลน์ โดยการขอรับแบบคำร้องขอรับบริการผ่านตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอ เช่น ที่ทำการผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) มากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากหน่วยงาน ส่วนใหญ่มีความต้องการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในรูปแบบออนไลน์ โดยสามารถดาวน์โหลดข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ เช่น Website ของหน่วยงาน

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมของเกษตรกร มีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งเกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการติดต่อขอรับข้อมูล ผ่านระบบออนไลน์ เช่น <https://farmer.doae.go.th/>, Application Farmbook ส่วนหน่วยงานมีปัญหามากที่สุด คือ ปัญหาต่อขั้นตอนการติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการ เพื่อขอรับข้อมูล มีหลายขั้นตอน และล่าช้า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมทั้งเกษตรกรและหน่วยงาน เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร โดยเกษตรกรและหน่วยงานเห็นด้วยมากที่สุดต่อการที่รัฐบาลควรกำหนดวัตถุประสงค์หลักของ “การขึ้นทะเบียนเกษตรกร” ให้ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ของเกษตรกรและหน่วยงาน ในอำเภอโพธาราม จังหวัดสมุทรสาคร สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ผลวิจัยครั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ จุติพร ประทุมทอง (2565, น. 56 - 62) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาในการผลิตข้าวนาปีของเกษตรกร ในตำบลนาตงวัฒนา อำเภอโพธาราม จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.7 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 50.02 ปี ร้อยละ 78.2 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเกษตรกรร้อยละ 97.9 ทำนาเป็นอาชีพหลัก จากผลวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า เกษตรกร อำเภอโพธาราม จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยในช่วง 50 - 60 ปี ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก

2. สภาพการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงาน

2.1 ประเภทของการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 99.0 ใช้ข้อมูลประวัติส่วนตัว เกษตรกร รองลงมาร้อยละ 58.5 ใช้ข้อมูลประวัติการถือครองที่ดินทำการเกษตร ร้อยละ 50.5 ใช้ข้อมูลสมาชิกครัวเรือน เกษตรกร ร้อยละ 50.0 ใช้ข้อมูลกิจกรรมการเกษตร และร้อยละ 3.5 ใช้ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการ ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างการใช้ข้อมูลของหน่วยงาน ที่มีการใช้งานข้อมูลกิจกรรมการเกษตรมากที่สุด (ร้อยละ 62.5) รองลงมามีการใช้ข้อมูลประวัติการถือครองที่ดินทำการเกษตร (ร้อยละ 37.5) ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรและข้อมูลการเข้าร่วมโครงการภาครัฐเท่ากัน 2 ประเภท (ร้อยละ 31.2) และข้อมูลประวัติส่วนตัวเกษตรกรน้อยที่สุด จากผลวิจัยพบว่าสภาพการใช้ประเภทข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรแตกต่างกัน

2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้งานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร วัตถุประสงค์ของการใช้งานที่แตกต่างกัน โดยเกษตรกรมีวัตถุประสงค์การใช้งานข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานขอเข้าร่วมโครงการหน่วยงานภาครัฐมากที่สุด (ร้อยละ 100.0) และหน่วยงานมีวัตถุประสงค์การใช้งานข้อมูลใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดทำโครงการหรือแผนพัฒนามากที่สุด (ร้อยละ 62.5)

2.3 ช่องทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ส่วนใหญ่มีการขอรับบริการด้วยตนเอง ณ สำนักงานเกษตรอำเภอโพธารามเหมือนกันทั้งเกษตรกร (ร้อยละ 86.0) และหน่วยงาน (ร้อยละ 68.8) ซึ่งถือเป็นช่องทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในรูปแบบออฟไลน์

2.4 ความพึงพอใจต่อการได้รับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เหมือนกันทั้งเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.82) และหน่วยงาน (ค่าเฉลี่ย 3.92) โดยมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่มากที่สุด เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เต็มใจให้บริการ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ให้ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วนตามความต้องการ และเจ้าหน้าที่ให้บริการสะดวก รวดเร็ว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

3. ความต้องการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงาน

3.1 ความต้องการใช้งานข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมมีความต้องการในระดับมาก ทั้งเกษตรกร และหน่วยงาน โดยเกษตรกรมีความต้องการใช้งานข้อมูลมากที่สุด คือ ข้อมูลประวัติส่วนตัวเกษตรกรของเกษตรกร มีความต้องการใช้งานในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากความต้องการใช้งานข้อมูลของหน่วยงาน ที่มีความต้องการใช้งานข้อมูลมากที่สุด คือ ข้อมูลกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร มีความต้องการใช้งานในระดับมากที่สุด

3.2 แนวทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมมีความต้องการแนวทางการขอรับบริการข้อมูลในระดับมากเหมือนกัน ทั้งเกษตรกร และหน่วยงาน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในรูปแบบออนไลน์ โดยการขอรับแบบคำร้องขอรับบริการผ่านตัวแทนสำนักงานเกษตรอำเภอ เช่น ที่ทำการผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) มากที่สุด แตกต่างจากหน่วยงานส่วนใหญ่มีความต้องการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในรูปแบบออนไลน์ โดยสามารถดาวน์โหลดข้อมูล ผ่านระบบออนไลน์ เช่น Website ของหน่วยงาน

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมระดับปัญหาของเกษตรกรน้อยกว่าระดับปัญหาของหน่วยงาน โดยระดับปัญหาของเกษตรกรมากที่สุด คือ ปัญหาการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งเกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการติดต่อขอรับข้อมูล ผ่านระบบออนไลน์ เช่น <https://farmer.doae.go.th/>, Application Farmbook ส่วนระดับปัญหาของหน่วยงานมากที่สุด คือ ปัญหาต่อขั้นตอนการติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการ เพื่อขอรับข้อมูล มีหลายขั้นตอน และล่าช้า โดยเมื่อนำผลวิจัยมาเทียบเคียงกับงานวิจัยของ อังคณา คล้ายสุบรรณ (2563, น.74-75) พบว่า อาสาสมัครเกษตรมีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาในการใช้สมุดทะเบียนเกษตรกรดิจิทัล มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ใช้เวลานาน ซึ่งจะสัมพันธ์กับปัญหาของของเกษตรกรและหน่วยงานเกี่ยวกับขั้นตอนของการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานระดับอำเภอ ควรพัฒนาแนวทางการดำเนินงานและการส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มหรือเวทีชุมชน ให้บริการคำแนะนำ ให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ ด้วยสื่อรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อกิจกรรม สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ เอกสารหน้าเดียว) สื่อออนไลน์ (วีดิทัศน์) เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการขอรับบริการจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ที่เกี่ยวข้องกับระเบียบและขั้นตอนการขอรับบริการ ในแต่ละช่องทางการขอรับบริการข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบออฟไลน์ (offline) ด้วยการติดต่อขอรับด้วยตนเอง หรือผ่านผู้แทนสำนักงานเกษตรอำเภอ และรูปแบบออนไลน์ (online) ด้วย <https://farmer.doae.go.th/>, Application Farmbook หรือติดต่อขอรับข้อมูลผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) หรือไลน์ (Line)

4.2 ข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ภาพรวมมีระดับความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากเหมือนกัน ทั้งเกษตรกรและหน่วยงาน โดยข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรและหน่วยงานเห็นด้วยมากที่สุดต่อการกำหนดวัตถุประสงค์หลักของ “การขึ้นทะเบียนเกษตรกร” ของรัฐบาลให้ชัดเจน ดังนั้นในการวางแผนและพัฒนางานด้านการบริการข้อมูล ควรศึกษารายละเอียดของวัตถุประสงค์หลักของ “การขึ้นทะเบียนเกษตรกร” ของรัฐบาล และเผยแพร่สร้างการรับรู้ผ่านสื่อและช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ (แผ่นพับ เอกสารหน้าเดียว) สื่อออนไลน์ (วีดิทัศน์) โดยสื่อสารผ่านกระดานประชาสัมพันธ์ข้อมูลประจำสำนักงาน สื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ เฟซบุ๊ก (Facebook) หรือไลน์ (Line) ของหน่วยงาน เป็นต้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อพิจารณานำมาเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำงานวิจัยไปใช้

1.1 ด้านเกษตรกร จากผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร และข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการขอรับบริการข้อมูลจากหน่วยงานที่ให้บริการ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) เกษตรกรควรศึกษาข้อระเบียบ ขั้นตอน ช่องทางการให้บริการของหน่วยงาน ในการติดต่อขอรับข้อมูลส่วนบุคคลจากหน่วยงานที่ให้บริการ

2) เกษตรกรควรตรวจสอบข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกร และแจ้งแก้ไขข้อมูลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูล หรือพบข้อผิดพลาดของข้อมูลก่อนนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลทางราชการ เพื่อความถูกต้องและปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

1.2 ด้านหน่วยงาน

1) จากผลการศึกษาแนวทางการขอรับบริการข้อมูลจากฐานข้อมูลฯ พบว่า มีความต้องการแนวทางการขอรับบริการทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ และผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลฯ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการขอรับบริการข้อมูลจากหน่วยงานที่ให้บริการ และปัญหาต่อขั้นตอนการติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการ เพื่อขอรับข้อมูล มีหลายขั้นตอน และล่าช้า จากหน่วยงานที่ให้บริการ ดังนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอควรพัฒนา ช่องทางการให้บริการด้านข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ให้เข้าถึงได้ง่ายไม่ซับซ้อน และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการรับรู้แนวทางการขอรับบริการข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

2) จากผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียน พบว่าหน่วยงานต่างๆ ที่ติดต่อขอรับบริการข้อมูลประสบปัญหาต่อขั้นตอนการติดต่อหน่วยงานที่ให้บริการ เพื่อขอรับข้อมูล มีหลายขั้นตอน และล่าช้า จากหน่วยงานที่ให้บริการ จึงมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขอรับบริการข้อมูลทะเบียนเกษตรกร ควรศึกษาข้อระเบียบ ขั้นตอน ช่องทางการให้บริการของหน่วยงานผู้ให้บริการ

3) จากผลการศึกษาข้อเสนอแนะทางในการส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พบว่าเกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ เห็นด้วยต่อการกำหนดวัตถุประสงค์หลักของ “การขึ้นทะเบียนเกษตรกร” ของรัฐบาลให้ชัดเจน ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรกำหนดหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเกษตรกรที่ชัดเจน และกำหนดขอบเขตการส่งต่อหรือนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางที่ขัดต่อข้อระเบียบ กฎหมาย หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลทะเบียนเกษตรกร เพื่อสร้างระเบียบหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเกษตรกร และตรวจสอบข้อมูลก่อนบันทึกเข้าสู่ฐานข้อมูลราชการ

2.2 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการนำเทคโนโลยีสารสนเทศใช้ในการให้บริการงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร

2.3 ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการส่งข้อมูลและบันทึกข้อมูลทะเบียนเกษตรกรที่ผิดเข้าสู่ฐานข้อมูลทางราชการ เพื่อนำมาพัฒนา ปรับปรุงการดำเนินการให้บริการด้านข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). *คู่มือการขึ้นทะเบียนและปรับปรุงทะเบียนเกษตรกร ปี 2566*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี.
- จุติพร ประทุมทอง. (2565). *แนวทางการส่งเสริมการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาในการผลิตข้าวนาปีของเกษตรกร ในตำบลนาตงวัฒนา อำเภอฟองนาแก้ว จังหวัดสกลนคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อังคณา คล้ายสุบรรณ. (2563). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุดทะเบียนเกษตรกรดิจิทัลในการปรับปรุงทะเบียนเกษตรกรของอาสาสมัครเกษตรในจังหวัดชัยนาท* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2563). *ตัวแปรประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). ใน เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ (บ.ก.), *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 5, น. 38-39). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2563). *การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ใน เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ (บ.ก.), *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 6, น. 58). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์

